

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
14 päivänä heinäkuuta 1981 *

Asiassa 172/80,

jonka Amtsgericht Rosenheim on saattanut ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Gerhard Züchner, Rosenheim,

vastaan

Bayerische Vereinsbank AG, München,

ennakkoratkaisun ETY:n perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti J. Mertens de Wilmars, jaostojen puheenjohtajat P. Pescatore, A. J. Mackenzie Stuart ja T. Koopmans sekä tuomarit A. O'Keefe, G. Bosco, A. Touffait, O. Due ja U. Everling,

julkisasiamies: Sir Gordon Slynn,
kirjaaja: J. A. Pompe, apulaiskirjaaja,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

on antanut seuraavan

tuomion

1 Amtsgericht Rosenheim on ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti esittänyt 14.7.1980 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 29.7.1980, ennakkoratkaisukysymyksen perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan tulkinnasta näiden määräysten ulottuvuuden määrittämiseksi Saksan liittotasavaltaan sijoittautuneen pankin veloittaman provision osalta siirrettäessä rahasumma sekkinä jäsenvaltiosta toiseen.

2 Kansallisen tuomioistuimen toimittamista asiakirjoista ilmenee, että henkilö, jolla on tili Bayerische Vereinsbankin Rosenheimin toimipaikassa Saksan liittotasavallassa, asetti 17.7.1979 10 000 Saksan markan sekini Italiassa asuvalle saajalle. Tämän siirron osalta edellä mainittu pankki veloitti pankin provisiona (*Bearbeitungsgebühr*) tililtä 15 Saksan markkaa, joka vastaa 0,15 prosenttia siirretystä määrästä.

3 Tilinhaltija, joka katsoi, että kyseisen provision veloittaminen on ETY:n perustamissopimuksen määräysten vastainen, on nostanut pankkia vastaan kanteen Amtsgericht Rosenheimissa, jossa hän vaatii provision palauttamista.

4 Tilinhaltija väittää muun muassa, että kiistan kohteena olevan provision veloittaminen on perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan vastaista, koska sitä voidaan pitää yhdenmukaistettuna menettelytapana, jota kaikki pankit tai suurin osa niistä noudattaa Saksan liittotasavallassa ja muissa yhteisön jäsenvaltioissa ja joka on kilpailusääntöjen vastainen ja omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

5 Varsinkin viimeksi mainitun väitteen ratkaisemiseksi kansallinen tuomioistuin päätti perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan kysymyksen:

”Onko se, että pankkien välisistä yhteisön sisäisistä pääomien ja muiden maksujen siirroista veloitetaan sellainen yleinen pankin provisio, joka vastaa 0,15 prosenttia siirrettävästä summasta, ETY:n perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan vastainen yhdenmukaistettu menettelytapa, joka on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan?”

- 6 Pääasian vastaaja esitti alustavasti suullisessa käsittelyssä, että kansallisen tuomioistuimen esittämä tulkintakysymys oli aiheeton, koska perustamissopimuksen kilpailusääntöjä koskevia määräyksiä ei ainakaan suurelta osin sovelleta pankkeihin. Se väitti, että näiden laitosten tarjoamien palvelujen erityisen luonteen vuoksi niitä on pidettävä perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuina yrityksinä, "jotka tuottavat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja" ja joihin näin ollen ei sovelleta perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan kilpailua koskevia sääntöjä. Se vetosi väitettään tukeakseen myös perustamissopimuksen 104 artiklaan ja sitä seuraaviin artikloihin, jotka koskevat "talouspolitiikkaa".
- 7 Vaikka pankkien tavanomaisesti suorittama asiakkaidensa varojen siirto jäsenvaltiosta toiseen on toimi, joka kuuluu pankkien erityisiin tehtäviin erityisesti pääomien kansainvälisen liikkeen osalta, se ei ole riittävä peruste pankkien tunnustamiseksi perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuksi yrityksiksi, paitsi jos voidaan todeta, että näitä siirtoja suorittaessaan mainitut laitokset tuottavat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja, mihin ne on veloitettu julkisen vallan toimin.
- 8 Perustamissopimuksen 104 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen osalta on todettava, ettei niissä millään tavoin tehdä poikkeusta perustamissopimuksen kilpailusäännöistä pankkien osalta. Artiklat kuuluvat II osaston 2 lukuun, joka koskee "maksutasetta", ja niissä ainoastaan esitetään jäsenvaltioiden välisen yhteensovittamisen vaatimus talouspolitiikan alalla sekä tämän vuoksi määrätään toimivaltaisten viranomaisten sekä jäsenvaltioiden keskuspankkien välisestä yhteistoiminnasta perustamissopimuksen tavoitteiden toteuttamiseksi.
- 9 Näiden seikkojen vuoksi vastaajan pääasiassa esittämää väitettä ei voida hyväksyä.
- 10 Kansallinen tuomioistuin esitti tulkintakysymyksensä viitaten yhdenmukaisen 0,15 prosentin pankin provision veloitukseen kyseisistä siirroista. Kysymys esitettiin sekä perustamissopimuksen 85 että 86 artiklan osalta. Ottaen huomioon sen, että ennakkoratkaisupyynnön sisältävä päätös koskee yhteisön kilpailusääntöjen rikkomista ainoastaan yhdenmukaistettujen menettelytapojen olemassaolon osalta, sekä sen, että 86 artikla koskee vain määräävän aseman väärinkäyttöä eikä yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joihin sovelletaan ainoastaan 85 artiklan määräyksiä, esitetyn kysymyksen tutkiminen on rajattava 85 artiklaan.

- 11 Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan mukaan ”yhteismarkkinoille soveltumattomia ja kiellettyjä ovat sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla tai joista seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy yhteismarkkinoilla”.
- 12 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut asiassa 48/69, ICI vastaan komissio, 14.7.1972 antamassaan tuomiossa (Kok. 1972, s. 619), perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu yhdenmukaistettu menettelytapa on yritysten välinen toiminnan yhteensovittamisen muoto, jolla tietoisesti poistetaan kilpailun riskit käytännön yhteistyöllä ilman, että asiasta olisi tehty varsinaista sopimusta.
- 13 Yhteisöjen tuomioistuin on myös todennut yhdistetyissä asioissa 40–48, 50, 54–56, 111 ja 113–114/73, Suiker Unie vastaan komissio, 16.12.1975 antamassaan tuomiossa (Kok. 1975, s. 1663), että yhdenmukaistetun menettelytavan olemassaoloa osoittavat toiminnan yhteensovittamisen ja yhteistyön kriteerit eivät täytyäkseen edellytä varsinaisen ”suunnitelman” tekemistä, vaan niitä on tulkittava perustamissopimuksen kilpailusäännöille ominaisen sen perusajatuksen valossa, jonka mukaan jokaisen yrityksen on itsenäisesti määritettävä yhteismarkkinoilla noudattamansa toimintaperiaatteet sekä asiakkailleen tarjoamansa ehdot.
- 14 Vaikka tämä itsenäisyysvaatimus ei poistakaan yritysten oikeutta järkevästi mukautua kilpailijoidensa todettuun tai odotettuun käyttäytymiseen, sen kanssa on kuitenkin ehdottomasti ristiriidassa sellaiset yritysten suorat tai epäsuorat yhteydenotot, joiden tarkoituksena tai vaikutuksena on sellaisten kilpailuolosuhteiden muodostuminen, jotka eivät vastaa tavanomaisia olosuhteita kyseisillä markkinoilla, kun otetaan huomioon tarjottujen tuotteiden tai palveluiden luonne, yritysten merkittävyys ja lukumäärä sekä kyseisten markkinoiden laajuus.
- 15 Pääasian kantajan mukaan tässä tapauksessa yhdenmukaistettu menettelytapa muodostuu kaikkien tai useimpien pankkien yhteismarkkinoilla tai ainakin Saksan liittotasavallassa soveltamasta yhdenmukaisesta provisiosta saman suuruisten rahasummien siirrossa toisiin jäsenvaltioihin.

- 16 Pääasian vastaaja ei ole kiistänyt sitä, että tämän kaltaisista siirroista peritään samansuuruinen provisio muissa jäsenvaltioissa. Se korostaa kuitenkin, että tämä pankkien yhdenmukainen toiminta ei ole seurausta pankkien välisestä sopimuksesta tai yhdenmukaistetusta menettelytavasta, jonka tarkoitus tai vaikutus olisi perustamissopimuksen 85 artiklan vastainen. Se on esittänyt, että provision periminen perustuu tällaisesta siirrosta aiheutuviin kuluihin, johtuen erityisesti niihin liittyvän valuutanvaihdon monimutkaisuudesta, ja että tämä yhdenmukaisesti peritty provisio kaikista tietyin suuruisista siirroista kattaa ainoastaan osan tavanomaisista siirroista aiheutuvista kokonaiskuluista.
- 17 Se, että provisio perustuu kuluihin, jotka syntyvät pankkien tavanomaisesti asiakkaidensa puolesta suorittamista siirroista, ja että sitä siksi voidaan pitää näiden kulujen osittaisena korvauksena, joka peritään yhdenmukaisesti kaikilta tällaisten palvelujen käyttäjiltä, ei estä sitä, että yhdenmukaista käyttäytymistä voitaisiin vaikuttimistaan riippumatta pitää sellaisena pankkien yhteistoimintana, joka on katsottava perustamissopimuksen 85 artiklassa tarkoitetuksi yhdenmukaistetuksi menettelytavaksi.
- 18 Tällainen menettelytapa, erityisesti koska se liittyy kansainväliseen kauppaan, on omiaan vaikuttamaan mainitussa artiklassa tarkoitettuun ”jäsenvaltioiden väliseen kauppaan”, koska artiklassa käytetty ”kaupan” käsite on merkitykseltään laaja ja kattaa myös rahaliikenteen.
- 19 Menettelytapa on perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan nojalla kielletty, jos voidaan osoittaa, että sillä on tarkoitus vaikuttaa tuntuvasti kilpailuun markkinoilla, joilla pankit suorittavat valuutan siirtoja jäsenvaltiosta toiseen, tai jos sillä on tällainen vaikutus.
- 20 Tilanne olisi tällainen erityisesti silloin, jos yhdenmukaistettu menettelytapa mahdollistaisi sen, että siihen osallistuvat pankit pysyttävät kilpailuasetelmat nykyisellään ja poistaisivat näin asiakkailta tosiasiallisen mahdollisuuden hyötyä edullisemmista palveluista, joita niille tarjottaisiin tavanomaisten kilpailuolosuhteiden vallitessa.
- 21 Tämä on tosiasiakysymys, jonka ratkaisemiseen on toimivalta ainoastaan pääasiaa käsittelevällä tuomioistuimella: Tämän osalta sen on tutkittava, onko samankaltaisesti toimivien pankkien välillä yhteydenottoja tai ainakin tiedonvaihtoa muun muassa vastaavanlaisista jo suoritetuista tai tulevaisuudessa suoritettavista siirroista tosiasiallisesti veloittavien provisioiden osalta ja, ottaen huomioon kyseiset markkinaolosuhteet, onko yhdenmukaisesti sovellettu provisio erilainen kuin mitä se olisi vapaassa kilpailutilanteessa. Lisäksi on

otettava huomioon tällaiseen menettelytapaan osallistuvien pankkien lukumäärä ja merkitys jäsenvaltioiden välisen valuutanvaihdon markkinoilla sekä niiden siirtojen määrä, joiden osalta provisio kannetaan, verrattuna pankkien jäsenvaltiosta toiseen suorittamien siirtojen kokonaismäärään.

- 22 Esitettyyn kysymykseen on näillä perusteilla vastattava, että pankkien samankaltainen toiminta asiakkaidensa varojen siirrosta jäsenvaltiosta toiseen veloittaman provision osalta on perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa kielletty yhdenmukaistettu menettelytapa, jos kansallinen tuomioistuin toteaa, että samankaltaisessa toiminnassa yhdistyvät tällaiselle menettelytavalle ominaiset toiminnan yhteensovittamisen ja yhteistyön piirteet ja jos tämä on omiaan vaikuttamaan tuntuvasti kilpailuolosuhteisiin näihin siirtoihin liittyvien palveluiden markkinoilla.

Oikeudenkäyntikulut

Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneelle Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Amtsgericht Rosenheimin 14.7.1980 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Pankkien samankaltainen toiminta asiakkaidensa varojen siirrosta jäsenvaltios-
ta toiseen veloittaman provision osalta on perustamissopimuksen 85 artiklan
1 kohdassa kielletty yhdenmukaistettu menettelytapa, jos kansallinen tuomiois-
tuin toteaa, että samankaltaisessa toiminnassa yhdistyvät tällaiselle menettelyta-
valle ominaiset toiminnan yhteensovittamisen ja yhteistyön piirteet ja jos tämä

on omiaan vaikuttamaan tuntuvasti kilpailuolosuhteisiin näihin siirtoihin liittyvien palveluiden markkinoilla.

Mertens de Wilmars Pescatore Mackenzie Stuart Koopmans O'Keeffe
Bosco Touffait Due Everling

Julistettiin Luxemburgissa 14 päivänä heinäkuuta 1981.

A. Van Houtte
kirjaaja

J. Mertens de Wilmars
presidentti